

здатні забезпечити вітчизняній історіографії гідне місце у світовому науковому просторі та повноцінне виконання її головної місії – продукувати фундаментальне історичне знання, а отже, формувати колективну історичну пам'ять нашого народу.

1. Лисенко О. Є. Організація українських націоналістів та Українська повстанська армія : бібліографічний покажчик публікацій 1998–2002 років / Лисенко О. Є., Марущенко О. В. – К., 2002.
2. Енциклопедія Українознавства. (Перевид. в Україні). – Львів : Молоде життя, 1993. – Т. 1. – С. V–VI.
3. Там само. – Т. 11. – С. 95–96.
4. Там само. – С. 95.
5. Енциклопедія історії України. – К. : Наук. думка, 2004. – Т. 2. – С. 470.
6. Енциклопедія Українознавства... – Т. 5. – С. 1726.
7. Там само.
8. Політична енциклопедія. – К. : Парлам. вид-во, 2012. – С. 486.
9. Енциклопедія історії України... – Т. 7. – С. 241.
10. Енциклопедія Українознавства... – Т. 5. – С. 1866.
11. Енциклопедія історії України... – Т. 7. – С. 610–618.
12. Великая Отечественная война. 1941–1945 : энциклопедия. – М., 2010.
13. Современная украинская энциклопедия. – Х., 2007. – Т. 10. – С. 290.
14. Там само. – Т. 13. – С. 406.
15. Енциклопедія Українознавства... – Т. 9. – С. 3377–3380.
16. Політична енциклопедія... – С. 731–732.
17. Енциклопедія Українознавства... – Т. 1. – С. 87.
18. Енциклопедія історії України... – Т. 1. – С. 177.
19. Політична енциклопедія... – С. 50, 51.
20. Великая Отечественная война. 1941–1945 : энциклопедия. – М., 2010. – С. 46, 47.

В статье дается анализ украинского национального движения в период Второй мировой войны. Приводятся перечень и характеристика основных библиографических трудов, описывающих деятельность ОУН и УПА. Раскрываются преимущества и перспективы энциклопедических изданий, а также проблемы, которые следует преодолеть.

Ключевые слова: энциклопедия, библиография, национальное движение, Вторая мировая война.

The paper presents an analysis of the Ukrainian national movement during World War II. A list and description of the major bibliographical works that describe UPA. Uncover the advantages and prospects of encyclopedias, as well as problems that should be overcome.

Keywords: encyclopedia, bibliography, National Movement, World War II.

УДК 94(447.83/86): 941438

Андрій КРЮКОВ

АГРАРНА ПОЛІТИКА ПОЛЬЩІ В ГАЛИЧИНІ В ПОЛЬСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

У статті проаналізовано польську історіографію щодо аграрної політики Другої Речі Посполитої міжвоєнного періоду, представлену працями, авторами яких були громадсько-політичні, державні діячі, економісти, історики. У статті зазначено характер їхніх суб'єктивних переконань, який наклав відбиток на висвітлення соціально-економічних процесів Галичини періоду 1921–1939 рр. Автор показує контрверсійність поглядів польських авторів на проблему дослідження, виокремлює об'єктивні та суб'єктивні чинники, які вплинули на характер польської історіографії міжвоєнного періоду, аналізує економічний напрям польської історичної науки.

Ключові слова: аграрна реформа, польська історіографія, економічний напрям.

Актуальність вивчення аграрної політики Польщі в Галичині міжвоєнного періоду визначається насамперед відсутністю в сучасній українській історіографії окремого спеціального комплексного дослідження цього питання, необхідністю глибокого вивчення й переосмислення досвіду минулого в контексті сучасних проблем соціально-економічного розвитку, розв'язання земельного питання як необхідної умови ефективності аграрного сектору в державі.

Крім того, вивчення цієї теми слугуватиме посиленню наукових, економічних і культурно-освітніх зв'язків між Україною та Республікою Польща, розвитку польсько-українських взаємин, а сам аналіз польської історіографії аграрної політики Другої Речі Посполитої в Галичині сприятиме глибшому осмисленню сутності аграрних відносин у краї, об'єктивному вивченню порушеної проблеми та неупередженому її висвітленню, позбавленню стереотипів та суб'єктивізму в аналізі, зокрема з боку окремих польських істориків.

Характер польської історіографії досліджуваної проблеми зумовлений об'єктивними й суб'єктивними факторами. До об'єктивних відносимо стан розвитку науки, соціокультурні передумови, розвиток економіки, врешті, історичні умови.

Між тим, праці польських науковців міжвоєнного двадцятиріччя не позбавлені суб'єктивізму, позаяк вони аналізували суспільно-політичний, культурно-освітній чи соціоекономічний розвиток так званих "східних кресів". Крім того, на характері історіографії міжвоєнної доби позначився й той факт, що більшість авторів були державними, громадськими, політичними діячами Польщі, які зазвичай у контексті політики "осадництва" демонстрували аграрні відносини в Галичині. Переважно праці польських авторів досліджуваної доби мали радше фактологічний, інформативно-довідковий, аніж науковий характер.

Значною мірою, розвиток польської історіографії досліджуваної проблеми спричинений відродженням польської державності, відродженням Другої Речі Посполитої 11 листопада 1918 року, що зумовило поживлення досліджень новітньої польської історії, зокрема і в ділянці соціально-економічного поступу. Точкою відліку в цьому питанні можна вважати створений 1921 року у Варшаві Інститут досліджень національних питань (ІДНП), який, крім традиційної проблематики попереднього періоду, започаткував вивчення історичних передумов, становлення й розвитку польської державності.

Отримання статусу незалежної держави спричинило національне піднесення Польщі, що стимулювало розвиток науки й освіти, зокрема створення у Варшаві, Любліні, Познані нових науково-освітніх центрів, активізацію діяльності польської Академії наук у Кракові. Вона започаткувала видання збірників документальних матеріалів з історії Польщі (з поверненням до Польщі архівних матеріалів), відновлення 1925 року діяльності Польського історичного товариства тощо.

Виступивши координаційним центром наукових досліджень, Польське історичне товариство розгорнуло широку видавничу діяльність. У цей період почали друкуватися численні періодичні видання "Niepodleglosc" ("Незалежність"), "Przegląd Historyczny" ("Історичний огляд"), "Kwartalnik Historyczny" ("Історичний кварталник"), "Kronika Ruchu Rewolucyjnego" ("Хроніка революційного руху"), "Roczniki Dziejow Spoecznych i Gospodarczych" ("Щоденники соціальної та економічної історії"), збірники історичних праць, інформаційні матеріали тощо, що істотно розширило проблематику наукових досліджень. Товариство скликало з'їзди науковців, на яких порушувались актуальні проблеми розвитку польської історичної науки, зокрема й аналіз політичних та соціально-економічних процесів у незалежній Польщі.

Закономірно, що вже на початку 1920-х років з'явилися перші ґрунтовні дослідження авторитетних учених новітньої історії Польщі. Скажімо: книга "Відроджена Польща 1919–1921 років" С.Кутшеби, у якій автор, як представник історико-юридичного напрямку польської науки, на основі широкого масиву джерел проаналізував внутрішньо- та зовнішньополітичний розвиток Польщі¹. Відзначаємо критичний підхід до висвітлення соціально-економічного становища Польщі. Інші праці С.Кутшеби присвячені вивченню торгівлі, фінансів, права, суспільно-державного устрою Польщі, історії держави. Попри об'єктивізм, властивий їх авторіві, роботам притаманна деяка ідеалізація історії шляхетської Речі Посполитої.

Водночас, крім досліджень суспільно-політичних процесів відродженої Польщі, вийшли друком студії, присвячені окремим аспектам розбудови Другої Речі Посполитої, зокрема провідним напрямом аграрних реформ, економічній політиці держави в умовах кризи; проблемам пристосування економіки до нових історичних реалій та ін.

Таким чином, був започаткований новий напрям історичних досліджень – економічний. Зацікавлення учених економічними проблемами зумовлене низкою факторів: бурхливим розвитком промисловості, банківської справи, економічних знань, зверненням попередніх поколінь істориків до соціально-економічних проблем, розвитком соціології як науки тощо. Крім цього, розширилася джерельна база наукових досліджень; автори історичних праць дедалі частіше аналізували статистичні матеріали, фактичний матеріал, описи, пов'язані з виробництвом, сільським господарством тощо. Усе це дає підстави говорити про формування нового економічного напрямку в історичній науці в міжвоєнний період.

У центрі уваги польських політиків, урядовців і науковців було аграрне питання, яке за доби створення Другої Речі Посполитої набувало національно-державного значення. Так, прем'єр-міністр Польщі В.Вітос зокрема наголошував: “Земельну реформу ми розглядаємо не тільки як соціально-економічну, але і як державну й національну проблему, вирішення якої розширить кордони нашої Вітчизни”². Тому необхідно було запровадити земельну реформу, питання про яку порушувалося ще влітку 1919 року. Зокрема, Я.Домбський, член Польської народної партії “П'яст”, у виступі на засіданні сейму, 7 липня 1919 року, підкреслював, що “власне на кресах велика власність повинна бути якнайшвидше розparcelьована між польськими селянами... Якщо сьогодні маємо Україну і т. п., причина цього в тому, що сьогодні деякі не розуміють національного значення сільськогосподарської реформи”³. У “східних кресах” польські політики бачили нівелювання земельного дефіциту й розв'язання соціальних проблем в етнічній Польщі. Між тим, аграрна реформа спричинювала негативну реакцію селянства Східної Галичини, оскільки в краї ніколи не було “зайвої” землі.

Серед польських урядових кіл, політиків, учених, економістів перетворення в аграрному секторі оцінювалися неоднозначно. Влада усвідомлювала складність розв'язання цієї проблеми. Ще влітку 1919 року сейм розпочав пошуки оптимального варіанта земельної реформи. Тоді була започаткована дискусія щодо проекту аграрних перетворень, який під назвою “Основи земельної реформи” польський сейм 10 липня 1919 року ухвалив з перевагою в один голос. Утім, аграрні перетворення в краї були зупинені війною, а в повоєнній Польщі вони були оголошені “завданнями державної ваги”, позаяк земельне питання залишалося практично не вирішеним. Тому уряд Другої Речі Посполитої ухвалив низку законопроектів у галузі розвитку сільського господарства, що на законодавчому рівні закріплювали аграрні перетворення в різних напрямках, – парцеляції, комасації, ліквідації сервітутів, осадництва тощо. Загалом, закон “Про виконання аграрної реформи” означував наріжні засади розвитку сільського господарства: обмеження великого землеволодіння, створення різнотипних селянських господарств, що визначалися б приватною власністю на землю, формуванням ринку землі, модернізацією сільського господарства через індустріалізацію тощо.

Однією з прикметних рис історіографії досліджуваної проблеми є те, що питання аграрних реформ стали предметом розгляду й аналізу польських державних, громадських, політичних діячів: Л.Василевського, Т.Голувка, Є.Квятковського, С.Козіцького, Я.-С.Лося, Є.Ромера та ін., а також авторитетних тогочасних науковців (істориків, економістів, аграріїв).

Аграрні реформи в історичному контексті ґрунтовно вивчав В.Грабський – історик, економіст, політичний діяч, науковець, професор Варшавського університету та Університету Яна Казимира у Львові. Він репрезентує економічний напрям польської історичної науки. Предметом обсервації В.Грабського стали аграрні відносини, становище польського селянства у XIX ст., реформи в сільському господарстві, зокрема 1864 р. Як і більшість польських національних демократів, у колонізації він убачав великі перспективи для розбудови польської держави. В.Грабський, зокрема, через осадництво пропонував змінити етнодемографічну ситуацію на так званих “східних кресах” на користь польської нації, яка на цій території поступалася чисельністю українській. Зокрема, як вважав учений, варто спрямувати в Галичину потоки польських емігрантів – заможних сільських господарів, які “хочуть добитися великого маєтку”,

а це, своєю чергою, спричинить асиміляційні процеси в суспільстві, що невдовзі нівелює відмінності між Східною Галичиною та “польськими національними теренами”⁴. Як економіст, В.Грабський відводив дрібним і найдрібнішим господарствам провідну роль, позаяк саме вони “мають у Польщі господарську життєвість незрівнянно більшу не тільки за такі ж господарства у радянській Росії, а й у Швейцарії”⁴.

Цю думку обстоював також інший відомий представник економічного напрямку історичної науки Польщі В.Стись. У праці, присвяченій питанням роздрібнення селянських земель Східної Галичини, він обґрунтовував теорію стійкості “дрібноселянського господарства”, на фактичному матеріалі (дані з 20 сіл) показував аграрну еволюцію селянства з 1787 до 1931 рр., що призвела до витіснення великого землеробства “трудовим”, нівелювання селянства⁵.

Вагомими є творчі здобутки знаного польського державного діяча (віце-прем’єра з економічних питань) і вченого-економіста Є.Квятковського⁶⁻⁹, який одним із перших запропонував економічне планування розвитку економіки. Знаковою є його праця “Диспропорції”, у якій обґрунтовано завдання реформ, що мали здійснюватися на підставі глибокого аналізу історії суспільства і стану економіки. Вагоме місце тут відводилося сільському господарству. “Основне завдання – перетворення занедбаного й відсталого краю на державу з цілком новою промислово-сільськогосподарською структурою, зі скристалізованою і ясною тенденцією гармонійного розвитку міст і сіл – мусить становити кульмінаційну точку у внутрішній політиці. Потрібно мати на увазі те, що, концентруючи зусилля і програмну боротьбу на другорядних завданнях, не будемо навіть стояти на місці, але зі значною швидкістю і з прискоренням будемо змушені рухатися назад”⁷.

Погляди Є.Квятковського щодо планових інвестицій формувалися під впливом західноєвропейської економічної науки. Крім того, свої реформаторські ідеї він міг реалізувати на посадах віце-прем’єра й міністра фінансів, які обіймав з 13 жовтня 1935 року до початку Другої світової війни у двох останніх урядах Другої Речі Посполитої. Так, у праці “Сучасна криза і напрямки відновлення економічного життя” (1935 р.) учений зазначав: “Сьогодні ми є свідками того, як один за одним руйнуються основні принципи ліберально-капіталістичної економіки... Уряди держав поступово перетворюються у своєрідну «генеральну дирекцію», величезну і неспроможну до самостійного управління економіки, змушені управляти статичним гігантом, який намагається зберегти основи ліберальної та індивідуальної економіки”⁸.

Поступ економіки Польщі у другій половині 1930-х років, дострокове втілення в життя чотирирічного плану економічного розвитку дало підстави висунення Є.Квятковським для обговорення й схвалення на грудневому 1938 року пленарному засіданні сейму свого проекту – плану економічного розвитку Польщі на найближчі 15 років⁹.

Стратегічний план, що охоплював період 1939–1954 рр., передбачав 5 етапів. На кожному з них автор проекту виокремлював пріоритетний напрям діяльності:

- 1) 1939–1942 рр. – розвиток оборонної промисловості;
- 2) 1942–1945 рр. – інвестиції, спрямовані на розвиток інфраструктури: будівництво шосейних доріг, каналів, завершення портового будівництва в Гдині, розвиток автотранспорту й цивільної авіації;
- 3) 1945–1948 рр. – розвиток народної освіти й сільського господарства;
- 4) 1948–1951 рр. – розвиток індустрії міст, великі інвестиції в соціально-культурну сферу;
- 5) 1951–1954 рр. – уніфікація економічної структури країни, поступова “уніфікація” кордонів між Польщею “А” і Польщею “Б”⁶.

Таким чином, праці Є.Квятковського – це не тільки скрупульозний аналіз тогочасного стану економіки Другої Речі Посполитої, а й окреслення перспектив економічного поступу, зокрема розроблення проекту-плану розвитку економіки Польщі на період з 1939 по 1954 рр. Зрозуміло, що у зв’язку з початком Другої світової війни цей план не був реалізований, однак основні його ідеї стали підґрунтям для економічної програми, яку польські економісти реалізовували після війни.

Іншою рисою польської історіографії аграрної політики Польщі міжвоєнної доби ХХ ст. є те, що державні, громадсько-політичні діячі (Л.Василевський, Т.Голувко, С.Козіцький, Є.Ро-

мер та ін.) аналізували суспільно-політичні та соціально-економічні процеси у Східній Галичині під кутом зору її органічної належності до Другої Речі Посполитої, розглядали край як невід'ємний складник, інтегральну частину Польщі. Відтак, будь-який прояв національного життя, зокрема відродження й розбудову господарського життя українців, їхню боротьбу за підвищення господарської культури, кваліфікували не інакше як замах на цілісність Польської держави.

Отже, нові суспільно-політичні умови, в ході яких розвивалася відроджена Польща, світова економічна криза зумовили пошук розв'язання аграрної проблеми. Більшість польських політиків, державних діячів, учених одним із шляхів її розв'язання називали колонізацію українських земель, “польське осадництво”, обмеження громадсько-культурного життя українського народу.

Утім, польські політичні діячі та вчені-економісти вже в середині 1920-х рр. почали усвідомлювати, що військове осадництво не забезпечить очікуваних результатів. З-поміж причин – насамперед недостатня професійність державних урядовців – колишніх військовиків, неприйняття українським селянством аграрних перетворень через ненависть до “всього польського”, складний механізм аграрних реформ тощо¹⁰.

Заслужують на увагу погляди Т.Голувка. Так, у праці “Методи і шляхи санації взаємовідносин у Східній Галичині і східних воєводствах” він наголошував, що “... вихідним пунктом усього оздоровлення і справжнім фундаментом пов'язання українського... населення з польською державою є швидке й стале проведення там земельної реформи”¹¹. Першими кроками на шляху реалізації санації взаємовідносин він уважав ліквідацію великого землеволодіння у Східній Галичині на користь українців “без жодного виокремлення місцевих поляків”. “Отримання землі з рук польської держави, – підкреслював Т.Голувко, – зав'яже міцні вузли між українським... селянином та польською державою”. Він також окреслив план аграрних реформ – земельна реформа має стати спрощеним для українців механізмом комасації землі, ліквідації сервітутів тощо. Відтак “упорядкування земельних відносин” Т.Голувко оцінював як “фундамент, на якому можливо побудувати міцну споруду польської державності на Східній Галичині та східних воєводствах”¹¹.

На увагу заслуговують і надбання Я.-С.Лося – державного діяча, дипломата, історика, публіциста. За походженням Ян-Станіслав Лось був аристократом, графом. У праці “Міжнародне положення Польщі та галицькі українці” (Львів, 1932) він звернувся до проблеми польсько-українських стосунків, виступив за необхідність польсько-українського порозуміння й зближення між народами. Такими переконаннями автор керувався, працюючи в Міністерстві внутрішніх справ, де обстоював ідею надати політичні й економічні поступки українцям Східної Галичини¹². Цій проблемі Я.-С.Лось присвятив декілька праць, у яких, порушуючи українське питання в політиці польської держави, давав позитивну оцінку політиці порозуміння поляків та українців. Він не оминув увагою й економічну сферу життєдіяльності українців Східної Галичини, зокрема, у статті “Господарська проблема в Червенській землі” проаналізував проблему кредитування великих землеволодінь, показав його значення й результативність, розкрив сутність і роль емісії облігацій та інших цінних паперів¹³.

На думку Я.-С.Лося, польському урядові, втілюючи в життя аграрну реформу, варто зважати на реальний стан речей, справедливість, здоровий глузд. У протилежному випадку можна очікувати загострення “національних та соціальних проблем на селі”.

Як засвідчив аналіз джерельної бази, проблему аграрних реформ активно розробляли польські історики. Так, змістовними в галузі економічної історії Другої Речі Посполитої є праці Я.Рутковського¹⁴ та Ф.Буяка¹⁵⁻¹⁶.

Так, Ф.Буяк, засновник школи польських істориків-економістів, редактор “Щорічників соціальної та економічної історії”, зауважував: “Якщо ми хочемо збудувати сильну, здорову, здатну до розвитку державу, то мусимо насамперед зайнятись упорядкуванням аграрного устрою”¹⁶. Професор Ягеллонського, Варшавського, Львівського університетів, зачинатель економічної історії як навчальної дисципліни, він сформував плеяду молодих науковців, які вивчали соціально-економічний розвиток Галичини. Прикметно, що за міжвоєнної доби не втратили своєї актуальності праці Ф.Буяка “Західно-галицьке село наприкінці XIX ст.” (1906 р.)

і “Галичина” (т. 1–2, 1908–1910 рр.), у яких здійснено аналіз та узагальнення соціально-економічних відносин у краї. Перу Ф.Буяка належить понад 400 наукових праць, з-поміж яких чимало присвячено історії західноукраїнських земель.

Ф.Буяк, досліджуючи історію галицьких міст і сіл, вивчаючи економіку, господарство, населення краю, наголошував на злидненому становищі українських селян. Ретельний і скрупульозний дослідник, він залучав при написанні праць не тільки історичні дані, матеріали з галузі географії, культури, етнографії, а й економіки і статистики. Ф.Буяк був виразним представником позитивістської історії, характерною особливістю праць якого є відрив економічних проблем від суспільно-політичних та класових.

Багатий фактологічний матеріал містить книга Ф.Буяка “Історія осадництва”, у якій автор висвітлив характер нових реформ в аграрному секторі, вивчив державний устрій, розкрив можливості для “економічно-важливий парцеляції двірських земель, відбудови господарств та відкриття нового поля для польського осадництва із заходу”¹⁶.

Словом, Ф.Буяк наголошував, що політика осадництва на “східних кресах” була історично мотивованою, зумовленою економічними чинниками, відтак логічно дійшов висновку про так звану “законну польську колонізацію західноукраїнських земель”. Учений обґрунтував свою позицію історичними фактами, навів приклади з польської історії, витоки польського осадництва вивів з найдавніших правителів Болеслава Хороброго, Казимира Великого, Генріха Бородатого, Сигізмунда Старого, Сигізмунда Августа (XIII ст.). Ф.Буяк зазначав, що в XIV–XVIII ст. у Польщі утворилося ціле середовище родів магнатів – Потоцьких, Любомирських, Яблоновських, Замойських та ін., які продовжили господарську й осадницьку колонізацію¹⁶.

Очевидці подій історики – Г.Крахельська¹⁷, А.Прухнік¹⁸ та ін. зазначали, що в новітній історії Польщі державне будівництво, зокрема розбудова аграрних відносин, належать до найактуальніших проблем.

Варто зауважити, що таких поглядів дотримувалася більшість польських істориків міжвоєнного двадцятиріччя, вбачаючи у великому землеволодінні запоруку “польськості” в Галичині і таким чином обґрунтовуючи “цивілізаційну політику” Другої Речі Посполитої на так званих східних кресах.

Так, А.Крисінський у своїх працях^{19–20} обстоював думку, що на “східні креси” держави жодна з національних груп, зокрема й українці, не мали виключного права, оскільки вони, мовляв, не становили абсолютної більшості на цій території.

Таким чином, аналіз джерельної бази дає можливість дійти таких висновків:

- історіографія аграрної політики Польщі започаткована одразу після відродження Другої Речі Посполитої;
- авторами праць були зазвичай державні, громадсько-політичні діячі, учені-історики, економісти, що наклало певний відбиток на характер висвітлення суспільно-політичного, культурно-освітнього та соціально-економічного розвитку Галичини в контексті їхніх політичних переконань. Щоправда, їхні праці мали радше фактологічний, інформативно-довідковий, аніж науковий характер;
- на початку 1920-х років у польській історіографії сформувався новий напрям наукових досліджень – економічна історія, основоположником якого вважають ученого Ф.Буяка;
- більшість польських авторів стверджує, що польське осадництво Східної Галичини мало об’єктивний характер, було необхідною передумовою підвищення культури землекористування, упровадження аграрних реформ;
- польська історіографія міжвоєнного двадцятиріччя розвивала й зміцнювала у суспільній свідомості образ цивілізаційної Польщі на українських землях.

1. Kutrzeba S. Polska odrodzona 1914–1921/ S. Kutrzeba. – Kraków, 1921. – 230 s.

2. Історія українського селянства : у 2 т. – К. : Наук. думка, 2006. – Т. 2. – 660 с.

3. Баран З. До питання про аграрну політику урядів міжвоєнної Польщі стосовно Західної України / З. Баран // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів : Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, 1998. – Вип. 33. – С. 146–153.

4. Grabsri Wl. Wies i folwark.

5. Stys W. Rozdrabnianie gruntow chlopskich w bylym zaborze austriackim od roku 1787 do 1931/ W. Stys. – Lwów, 1934.
6. Kwiatkowski E. Tendencje i postulaty rozwoju gospodarczego Polski / E. Kwiatkowski. – Warszawa, 1930. – 26 s.
7. Kwiatkowski E. Dysproporcje. Rzecz o Polsce przeszlej i obecnej / E. Kwiatkowski. – Kraków, 1932. – 307 s.
8. Kwiatkowski E. Kryzys wspolczesny i zagadnienie odbudowy zycia gospodarczego / E. Kwiatkowski. – Warszawa : Zwiasek Izb i Organizacyj rolniczych, 1935. – 47 s.
9. Kwiatkowski E. Nowe zjawiska i prądy u podstaw wspóczesnego zycia gospodarczego / E. Kwiatkowski // Księga pamiątkowa kuczci L. Caro. – Lwów, 1935. – S. 246.
10. Studnicki W. W sprawie osadnictwa zolnierskiego na ziemiach wschodnich / W. Studnicki. – Warszawa : [bez wyd. ; bez roku].
11. Голувко Т. Методи й шляхи оздоровлення взаємовідносин у Східній Галичині і східних воєводствах / Т. Голувко // Ми не є українофілами. Польська політична думка про Україну і українців : антологія текстів / за ред. Павла Коваля, Яна Олдаковського, Моніки Зухняк ; пер. з пол. Сергія Гірки. – К. : Києво-Могилянська академія, 2012. – 440 с.
12. Лось Я.-С. Міжнародне положення Польщі та галицькі українці / Я.-С. Лось. – Львів, 1932.
13. Лось Я.-С. Господарська проблема в Червенській землі / Я.-С. Лось // Ми не є українофілами. Польська політична думка про Україну і українців : антологія текстів / за ред. Павла Коваля, Яна Олдаковського, Моніки Зухняк ; пер. з пол. Сергія Гірки. – К. : Києво-Могилянська академія, 2012. – 440 с.
14. Rutkowski J. Historia gospodarcza Polski / J. Rutkowski. – Warszawa, 1923. – 187 s.
15. Bujak Fr. Historja osadnictwa ziem polskich w kratkim zarysie / Fr. Bujak. – Warszawa : Druk F. Wyszynskiego i 8-kl, ZGODA, 1920. – 62 s.
16. Bujak F. O naprawie rolnego w Polsce / Fr. Bujak. – Warszawa, 1918. – 160 s.
17. Krahelska H. Prawda o stosunkach pracy / H. Krahelska. – Lwów, 1934. – 97 s.
18. Prochnik A. (Swoboda H.) Pierwsze pietnastolecie Polski niepodleglej (1918–1933). Zarys dziejow politycznych / A. Prochnik. – Warszawa, 1933. – 159 s.
19. Krysieski A. Liczba i rozmieszczenie Ukraincow w Polsce / A. Krysieski // Sprawy Narodowosciowe – 1928. – № 6. – S. 651–707.
20. Krysieski A. Ludnosc polska a mniejszosci w Polsce w swietle spisyw ludnosc i 1931 r. / A. Krysieski // Sprawy Narodowosciowe. – 1932. – № 4–5. – S. 347–391.

В статтє проанализована польская историография аграрной политики Второй Речи Посполитой межвоенного периода, представленная работами, авторами которых являются общественно-политические, государственные деятели, экономисты, историки. Как указано в статтє, характер их субъективных убеждений оставил определенный след в освещении ими социально-экономических процессов Галиции периода 1921–1939 гг. Автор показывает контрверсионность взглядов польских авторов на проблему исследования, выделяет объективные и субъективные факторы, которые повлияли на характер польской историографии межвоенного периода, анализирует экономическое направление польской исторической науки.

Ключевые слова: *аграрная реформа, польская историография, экономическое направление.*

In the article Polish historiography concerning the agricultural policy of the Second Commonwealth during the interwar period was analyzed. It is represented by works, the authors of which were usually public politics, political leaders, economists and historians. As it is stated in the article, the nature of their subjective beliefs put some mark on their coverage of social and economic processes in Galicia during the period of 1921–1939. The author showed conversial views of Polish authors on the problem, determined objective and subjective factors that influenced the nature of Polish historiography of the interwar period, analyzed an economic direction of Polish historical science.

Keywords: *agrarian reform, Polish historiography, an economic direction.*